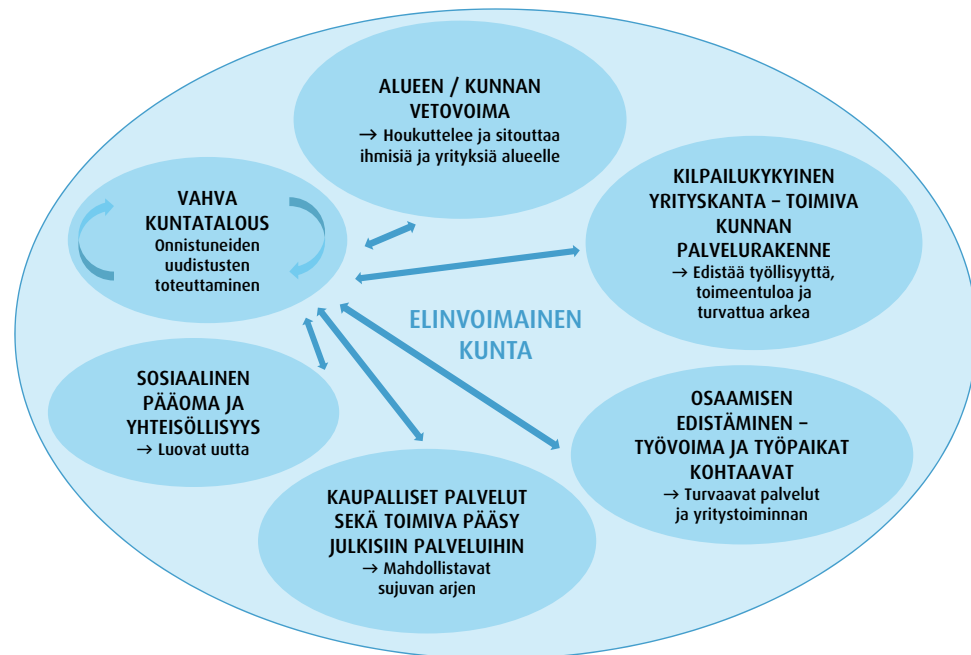

Jari Vaine, erityisasiantuntija, rahoitusala
 Reijo Vuorento, apulaisjohtaja, kuntatalous

5 Kunnan elinvoima – pohdittavaa riittää

Elinvoima on kuntamaailmassa suhteellisen uusi ja varsin moninainen käsite, jota käytetään eri yhteyksissä. Elinvoimalla voidaan ymmärtää ainakin tehokasta ja toimivaa elinkeino- ja palvelurakennetta, joka houkuttelee ja sitouttaa kuntaan sekä yrityksiä, yhteisöjä että kaikenikäisiä ihmisiä.

Kuvio 2. Kunnan elinvoimatekijät

Mitä on elinvoima?

Elinvoima on usein yhteydessä kuntaa laajemman alueen ja viime kädessä koko Suomen kykyyn kasvaa ja menestyä. Nimenomaan hyvällä yhteistyöllä alueen ja kunnan menestystä voidaan merkittävästi edistää. Aineellisten tekijöiden lisäksi tärkeitä ovat kunnan ja alueen tunnettuus sekä houkuttelevuus alueena, työ- ja muiden mahdollisuuksien tarjoajana.

Kunnan elinvoimapanostukset ovat usein merkittävät. Onnistuessaan ne edistävät kunnan ja kuntalaisten hyvinvointia. Oleellista on, että niihin liittyvät riskit ovat hallinnassa.

Alueen ja kunnan elinvoimaa tukevat sellaiset kunnan panostukset, joilla edistetään alueen elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Niillä voidaan parantaa kunnan- ja aluetalouden yleisiä edellytyksiä tai antaa yksittäiselle yritykselle välitöntä tukea. Yleisten edellytysten kehittäminen kuuluu normaaliin kunnan toimintaan.

Välitöntä tukea kunta voi antaa yritystoimintaan, jota se toimialasäännöksen perusteella voisi itsekin harjoittaa (esimerkiksi energiahuolto, henkilökuljetukset tai matkailu). Muina puoltavina perusteina ovat muun muassa työllisyyden edistäminen tai esimerkiksi haja-asutusalueen kauppalvelujen turvaaminen.

Kunnan yleinen toimiala on hyvin laaja. Päätöksen toiminnan kuulumisesta kunnan toimialaan tekee

kunnanvaltuusto. Päätös voidaan saattaa valituksen kautta hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Elinvoimakysymyksissä on paljon huomioitavaa

Uudessa kuntalaissa säädetään edellytyksistä, joilla kunta voi myöntää lainaa, takauksia tai muita vakuuksia toisen velasta tai muusta sitoumuksesta (Kuntalaki 129 §). Takauksilla voi olla merkittäviäkin vaikutuksia kunnan elinvoimaan jatkossa.

Kun kunnan varoja sijoitetaan kohteeseen, jonka odotetaan lisäävän kunnan elinvoimaa (tuovan työtä ja toimeentuloa kuntalaisille), päätöksen on perustuttava avoimuuteen, riittäviin selvityksiin ja muun muassa tarve- ja hankesuunnitelmiin. On otettava huomioon hyvän hallinnon vaatimukset päätösten valmistelusta. Kunnan antama laina, takaus tai muu vakuus ei saa vaarantaa kunnan kykyä vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä. Lisäksi merkittävässä kaupallisissa hankkeissa on varmistettava yksityisen toimijan todellinen halu ja kyky omarahoitukseen.

Elinvoimakysymyksiä ratkaistaessa joudutaan siis pohtimaan paitsi missä voidaan olla mukana, myös hankkeiden taloudellisia vaikutuksia - ja näin erityisesti silloin, jos kunnan omaan talouteen kohdistuu merkittäviä haasteita.

Kunnan oman toiminnan kehittäminen, talouden ja hallinnon kuntoon laittaminen voikin olla

konsernitalouden näkökulmasta vähintään yhtä vaikuttavaa kuin panostaminen sellaiseen elinvoimaa edistävään hankkeeseen, johon liittyy runsaasti epävarmuuksia.

Oma näkökulmansa aiheeseen tulee silloin, kun toimintaa tai hanketta hoitaa kunnan omistama yhtiö. Kunnan määräysvallassa olevan elinkeinoyhtiön on lähtökohtaisesti tuotettava positiivista lisäarvoa omistajilleen.

Investoinnit ja elinvoima

Viime vuosien heikon taloudellisen kehityksen aikana vain kuntasektorin investoinnit ovat kasvaneet. Ne ovat ylläpitäneet kasvua ja työllisyyttä, sillä ne ovat kohdistuneet rakennuksiin ja teihin, vesi- ja viemäriverkostoihin sekä muuhun kuntien talouskehitystä ja tehokkuutta edistävään infrastruktuuriin.

Julkisilla investoinneilla on vaikutusta myös yksityisen sektorin tuotannolle. Sekä kunta- että kansantalouden kannalta olisi edistettävä sellaisia peruskorjaus- ja uusinvestointeja, joilla on potentiaalia ajan myötä lisätä kunnan tuloja, pienentää kustannuksia, parantaa tehokkuutta sekä juuri kohentaa paikallista elinvoimaa.

Esimerkiksi PTT:n selvityksen ”Talouspolitiikan säännöstö ja julkisten investointien rahoitus” (tammikuu 2016) mukaan järkevät investoinnit eivät automaattisesti uhkaa julkisen talouden kestävyyttä. Pelkästään niiden mekaaninen,

sääntöihin perustuva rajoittaminen onkin ongelmallista. Usein esimerkiksi korjausinvestointien pitkittäminen pahentaa ongelmia.

Investointiratkaisuihin vaikuttavat myös EU-säädökset ja niiden finanssipoliittinen tulkinta. Julkinen investointi heikentää aina rahoitusasemaa, vaikka se olisi yksityisten toimijoiden rahoittama ja toteuttama. Jos riski investoinnista säilyy julkisella sektorilla, lasketaan se julkiseksi investoinniksi.

Investointipäätösten ja investointien tulorahoitusosuuden tulisi perustua huolelliseen käsitykseen väestökehityksestä, palvelutarpeista ja tarvittavasta palveluverkosta. Tarvitaan myös käsitys tulopohjasta, jota vastuiden hoitamiseen tarvitaan.

Kunnissa on erilaista elinvoimaa

Elinvoima- ja muiden investointien, kuten myös velan merkitys, ovat erilaisia kasvavalle kuin väestöään menettävälle kunnalle. Tästäkään syystä elinvoimaa ei voida määritellä kaikille kunnille yhteismitallisesti.

Koska kunnat ja niiden toimintaympäristöt ovat erilaisia, myös elinvoimaa edistävät hankkeet ovat erilaisia. Kun lisäksi kuntasektori kokonaisuudessaan on muutoksessa, on investointeja ja muita elinvoiman edistämiseen tähtäviä hankkeita punnittava erittäin tarkasti – etukäteen mikään hanke ei ole menestys tai epäonnistuminen.